

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 60 (1975)
Heft: 5

Artikel: Secularisaziun
Autor: Albrecht, Giosch
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-882399>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 15.03.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Secularisaziun

da Giosch Albrecht

Introducziun

«Nos temps ein schliats!» Aschia tuna ei meinsvart en nossa vischinonza. Ina manegia da stuer dar giu quei pareri; perquei che certas fuormas religiosas ein svanidas; perquei ch'il ritual dallas Baselgias, ch'ei exponius oz a gronda concorrenza, ei buca aschi attractivs; perquei ch'ins sesplenghegia buca cun religiun e cardientscha; perquei che Dieus para dad esser e daventar pli e pli in Diu dallas tradiziuns¹ e miserias². En vesta ad in cert «modernissem»³ da nies temps che relativescha e privescha quellas fuormas dil misterius e miraculus dat ei da l'otra vart ina survaletaziun dallas fuormas⁴ ed ina multiplicaziun dil miraculus, dil regl da sensaziun religiosa sco agid ni sforz per la conversiun dil mund. Il scartiram che propagescha loghens da «grazias specialas» ei oz surpridents» en tuts graus⁵.

Els davos onns ein denton era scienziari s'occupai en scartiras e lavurs scientificas en moda seriusa dil fenomen religios ual allegau. Gia ils tetels da lur lavurs e retschercas lain sminar enzatgei dalla vera problematica religiosa da nies temps.

Paul Michael Zulehner⁶ dat a siu studi il tetel «Religion ohne Kirche?». Cunquei ch'el tschenta in'enzenna da damonda davos quei tetel ei la problematica ch'el tanghescha en sia lavur gia presentada. Hans-Otto Wölber presenta ils resultats da sias retschercas sur tenutas dalla giuvente-

¹ Nossas fiastas els vitgs vegnan aunc mantenidas en ina moda ni l'otra. Surtut s'auda ei ch'ins battegia ils affons e va en baselgia il di da nozzas.

² Scadin sa far persenn ch'el ura plitost en miseria che cura ch'ei va bein cun el. En temps da crisa croda ei si che schizun bia umens anflan la via en baselgia.

³ En quei connex eis ei forsa d'impurtonza dad esser el clar sur dil cuntegn dil plaid «modernissem». Mira: R. Scherer, *Modernismus*, en: Josef Höfner e Karl Rahner, *Lexikon für Theologie und Kirche*, Vol. 7., Freiburg 1962, col. 513–516.

⁴ La gruppa «Una voce» ed il niev seminari da spirituals dad Ecône el Valleis (che cunterfan allas directivas dil davos concil) ein mo duas gruppas cun talas tendenzas. Per la davosa mira in rapport el *Tages-Anzeiger*, 28 da schaner 1975, pg. 6, nua ch'ins tschenta la damonda: «Priesterseminar oder Sektenheim?»

⁵ Plunas fegls sgulonts relatan da caussas sensaziunalas giu da tschiel e procuran ad Erich von Däniken il material aunc per enzacons cudischs.

⁶ Paul Michael Zulehner, *Religion oder Kirche?*, Wien 1969. Zulehner studegia il secunter religios dils luvvers d'industria ell'Austria.

tgna visavi religiun e Baselgia en siu cudisch «Religion ohne Entscheidung»⁷.

Harvey Cox cun siu cudisch «Stadt ohne Gott», Jens Marten Lohse cun «Kirche ohne Kontakte», Peter Berger, cun «Kirche ohne Auftrag»⁸ paran da ver il medem en egl: la religiun ni la religiosadad, la Baselgia ni siu ritual che piardan lur posiziun centrala en in mund modernisau.

Quella sperdita da centralitad da religiun e Baselgia semanifestescha en quater puncts centrals dalla structura da scadina cuminonza religiosa:

1. Sperdita da consentiment ni cardientscha en damondas impurtontas da cardientscha, formuladas en cudischs ni scartiras da ductrina da scadina Baselgia;
2. Sminuaziun dalla partecipaziun al cult religios sco expressiun da cardientscha;
3. Svaletaziun dallas normas morales ed ecclesiasticas ed en medem temps sperdita dall'influenza ni pressiun sociala tras la cuminonza religiosa;
4. «Depurpurisaziun» ella hierarchia ecclesiastica e midadas dalla reparti-ziun da pussonza ensemen cun ina nova definiziun dalla posiziun da spiritual e laic ella Baselgia.

Il process che meina al resultat da quei che quels quater puncts descrivan vegn numnaus fetg savens en moda empauet superficiala «secularisaziun». Joachim Matthes fa attents nus sin quella definiziun memia semplia e generala sch'el di: «Lein nus tschaffar la teoria dalla secularisaziun en moda correcta, lu stuein nus saver che «secularisaziun» ei in segn abstract e linguistic che reunescha in'entira roscha da differentes fenomens dalla realitad socio-religiosa...»⁹. Quei fatg duess admonir nus da seper-tgitar da giudicaments memia prematurs el studi dalla problematica dalla secularisaziun e da valetaziuns negativas. Autramein savess ei tgunschamein capitar ch'ins daventass l'unfrenda da pregiudezis e stuess in di constatar che quei ch'ei stau secularisaziun per in cert temps ei stau «sacralisaziun» per in auter. Savramis plaيدا en quei connex da «Vorurteile von der Entchristlichung der Gegenwartsgesellschaft»¹⁰.

⁷ Hans-Otto Wölber, Religion ohne Entscheidung, Göttingen 1960

⁸ Peter Berger, Kirche ohne Auftrag, Stuttgart 1962.

⁹ Joachim Matthes, Religion und Gesellschaft (introducziun), rororo 279/280, pg. 77. Quei citat da Matthes ei simplificaus en mia translaziun.

¹⁰ D. Savramis, Vorurteil von der Entchristlichung der Gegenwartsgesellschaft, en: Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie 19, 1967, 263–282

El spazi che stat a mi cheu a disposiziun less jeu cuortamein indicar la derivonza e las differentas muntadas dil plaid «secularisaziun». Da quella indicaziun anora san ins tgunschamein capir ch'ei dat differents aspects dalla secularisaziun che savessen vegnir tractai en in artechel, ni meglier detg, che san buca vegnir tractai en in artechel, cunquei ch'els ein schi vasts. Jeu elegend mo in aspect, savend che quei ch'jeu scrivel ei mo brustgas, basa da discussiun. Jeu sedamondel, schebein quei ch'ins numna savens oz secularisaziun en senn plitost negativ savess buca esser – damun en retrospectiva – stau in process da sacralisaziun dil mund e siu pievel? Quella damonda mereta ual en nies temps atenziun speciala.

IL PLAID «SECULARISAZIUN»

a. Profanaziun da caussas ni personas

Il plaid «secularisaziun» cuntegn ils plaid latins «saeculum», «saecularis»¹¹. «Saeculum» ha pli probabel ina relaziun cul verb «serere» (semnar) e significava oriundamein ton sco «generaziun» ni cuoz, ni temps d'ina regenza. Pli tard corrispunda «Saeculum» al plaid grec «αιων» e munta ton sco tschentaner (temps), ni «mund». Ella bibla vegn «αιων» duvraus sinonims cun «κοσμος» e puspei translataus ella Vulgata¹² cun «saeculum»¹³.

El temps miez vegn «saeculum» duvraus sco cunterpol da «religio»; «religio/religiosus» per caracterisar la veta ed il carstgaun monastic, «saeculum/saecularis» per caracterisar quella e quels da quei mund. Da lezzas uras possedeve quei plaid buca la valetaziun dad oz, mobein era neutrals e surveva plitost per exprimer ina situaziun ni «qualitad».

«Secularisaziun» sco plaid cun muntada plitost revoluziunaria, evolutiva, cumpara per l'emprema gada ils 8 d'avrel 1646 a caschun dallas sedutas preparatoricas per lezzas contractivas che duevan purtar la pasch da Westfalen¹⁴. El exprima la confiscaziun dalla facultad (mobilia et immobi-

¹¹ Heribert Raab, Säkularisation, en: K. Rahner e A. Darlap, Sacramentum mundi, Vol. IV., 1969, 353–360

¹² Bibla latina da Hieronimus.

¹³ Mira per exempel 1 Cor 1,20. Mira medemamein G. Lanczkowski, «Saeculum», en: Die Religion in Geschichte und Gegenwart (RGG), Tübingen 1961³, Tom V., col. 1279.

¹⁴ K. Reppen, Westfälischer Friede, en: J. Hofer e K. Rahner (eds.), Lexikon für Theologie und Kirche, Herder 1965, Tom X., col. 1070–1072.

lia) dalla Baselia en favur da diever profan che ha liug senza lubientscha davart las autoritads ecclesiasticas mo culla forza da stadi e publicitad. Las sedutas da Westfalen creeschon denton mo il num, il process ni il fatg ch'el descriva ei pli vegls.

Confiscaziuns da beins ecclesiastics, pia secularisaziuns en quei senn ha ei dau adina. Nus enconuschein talas ord il temps dallas persecuziuns, ord il temps dils Merovings, dils Carolings, surtut era ord il temps dils Ottons etc. Medemamein dat ei venditas da beins ecclesiastics per diever profan ch'ei succedidas cun lubientscha dallas autoritads ecclesiasticas. Cullas damondas che seresultan ord talas secularisaziuns han denton giurists e historiografs da s'occupar¹⁵.

Il CIC (codex iuris canonici – cudisch da dretg ecclesiastic) plaida els paragrafs (canones) 638–643 da «secularisaziun», denton en in auter senn che las sedutas da Westfalen. Tenor il CIC manegia «secularisaziun» la relaschada definitiva d'ina persuna ord la cuminonza monastica ni religiosa; pia descriva il plaid il process da laisaziun.

Sch'ins plaida oz da secularisaziun ha denton per ordinari la suandonta muntada la preferenza:

b) Profanaziun da tenutas ni d'in spért

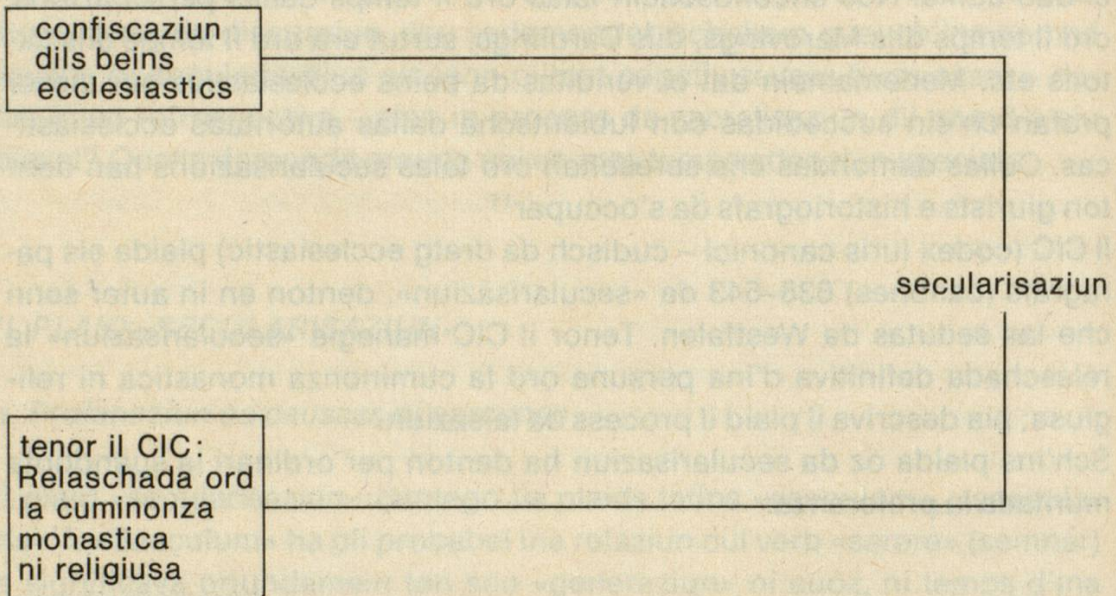
Il tudestg fa oz la differenza els substantivs denter «Säkularisation» e «Säkularisierung» per precisar differentas muntadas. Secularisaziun el senn da «Säkularisierung» ei in process ni tendenza che vul sligiar ni liberar igl individi cun siu mund dall'influenza dalla religiun. Troeltsch e Weber drovan quei plaid per descriver il process historic dall'emancipaziun dil mund ni dalla cultura moderna ord ils ligioms cristians ni religios insumma¹⁶. Il product final da quella emancipaziun ei ina situaziun da «secularitad». Daventa la secularisaziun program e la secularitad finamira, lu plaid'ins d'in'ideologia ni «secularissem». Secularitad ei pia la situaziun da separaziun totala denter religiun dad ina vart e cultura, economia, sta-

¹⁵ Interessents less jeu far attents als artechels zun informativs da S. Reicke, Säkularisation, en: Die Religion in Geschichte und Gegenwart, Tübingen 1961³, Tom V., col. 1280–1288; E. Hegel, Säkularisation, en: K. Rahner, Lexikon für Theologie und Kirche, Herder 1969, Tom IX., col. 248–253. Interessants ei era il cudisch plitost canonistic da dr. J. Buholzer, Die Säkularisation. Quel che s'interessescha pil problem economic dalla secularisaziun, survegn ina buna informaziun da Rudolf Haderstorfer, Die Säkularisationen der oberbayerischen Klöster Bamberg und Seon, Stuttgart 1967.

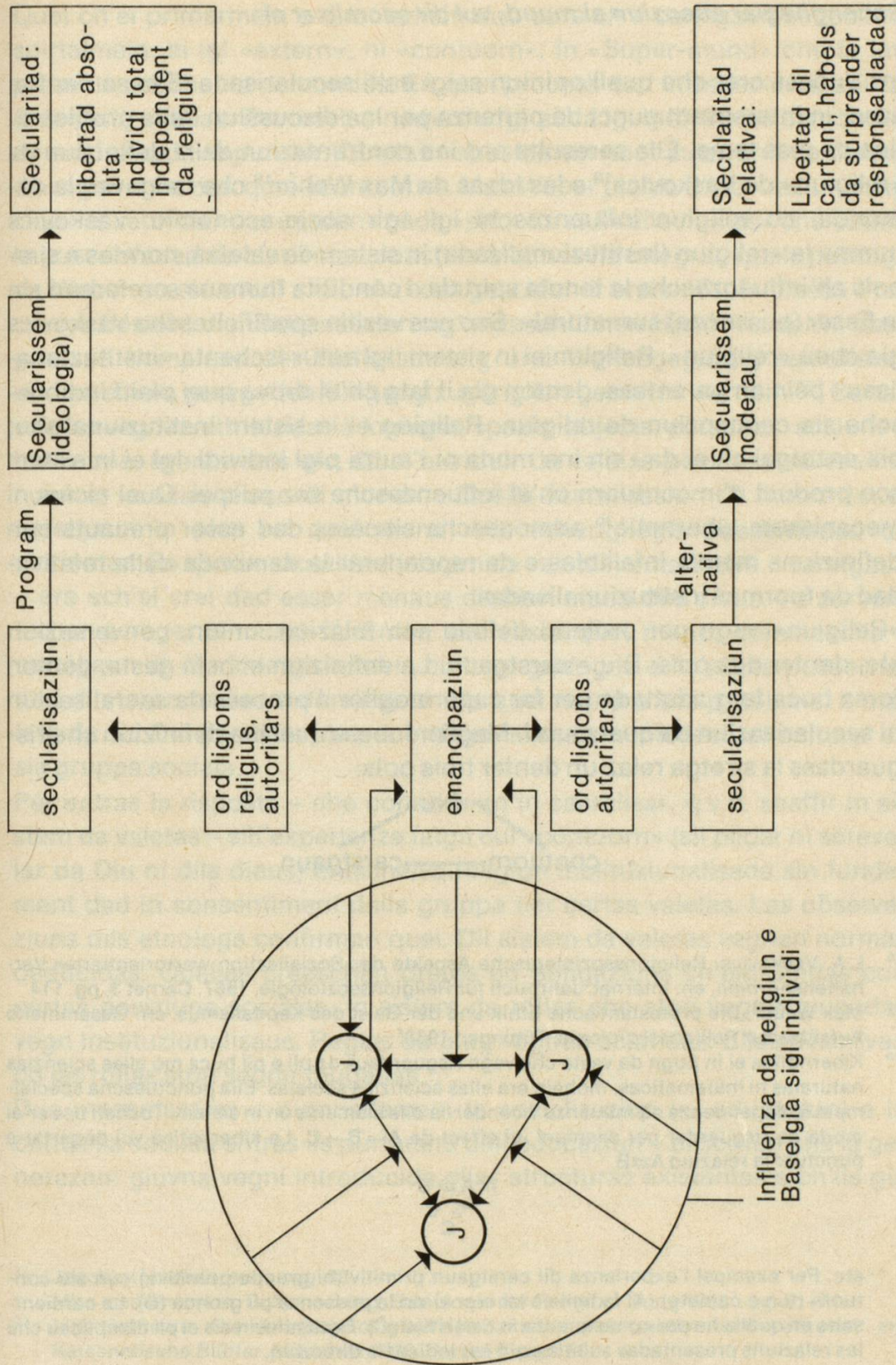
¹⁶ Hermann Lübbe, Säkularisierung, Freiburg/München 1965, pg. 58–90.

di, scienza da l'otra¹⁷. Ins privatisescha la religiun aschia ch'ella para bunamein destruida.

Lein cuortamein resumar:

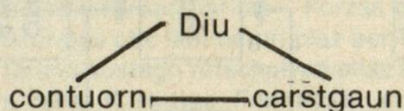
¹⁷ En quei connex eis ei interessant da studegiar las reuniuns dils libertins engles dil 19avel tschentaner, numnai medemamein «secularists». Forzas dominontas ein la nova concepciun dallas ciencias naturalas che lain negin plaz per la cardientscha ed ina critica radicala dil cristianissem. Grond sustegn retscheivan ellas entras la teoria dil materialissem dialectic da Karl Marx. Mira: K. Hutten, Freidenker, en: Die Religion in Geschichte und Gegenwart, Tom II., Tübingen 1958, col. 1093–196. Ins vegli medemamein consultar auturs da nos dis sco: F. Gogarten, Der Mensch zwischen Gott und Welt, F. Gogarten, Verhängnis und Hoffnung der Neuzeit; J.B. Metz, Zur Theologie der Welt.

Schenghegiar atenziun al mund, vul dir sacralisar el

Ins pudess crer che quell'opiniun seigi ualti secularisada. Ella sa denton esser in interessant punct da partenza per ina discussiun dalla problematica da nies tema. Ella seresulta ord ina confruntaziun dalla definiziun da «religiun» da Vaskovics¹⁸ e las ideas da Max Weber¹⁹ che tangavan la damonda, co religiun influenzeschi igl agir socio-economic. Vaskovics numna la «religiun (instituzionalisada) in sistem da valetas, normas e symbols ch'influenzescha la tenuta spirtala e conduita humana sereferend sin in Esser (pussonza) surnatural». Sco nus vesein specifichescha Vaskovics gia cheu «religiun». Religiun ei in sistem. Igl autur tschenta «instituzionalisau» bein en parentesa, denton gia il fatg ch'el drova quei plaid indiche-scha sia concepziun da religiun. Religiun ei in sistem instituzionalisau; pia enzatgei ch'ei dau sin ina moda ni l'otra pigl individi. Igl ei in sistem sco product d'in contuorn ch'el influenzescha sez puspei. Quei ciclus ni mecanissem kibernetic²⁰ admonescha silmeins dad esser precauts cun definiziuns memia infalliblas e da reponderar la damonda dalla relatividad da fuormas instituzionalisadas.

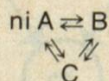
«Religiun» vegn per ordinari definiu sco relaziun, uniun, conversaziun etc. denter dus pols: Diu – carstgaun. La definiziun ei bein gesta, denton forsa buca fetg adattada per far capir meglier il process da sacralisaziun ni secularisaziun da quei mund. Meglier lubess quei ina definiziun che ris-guardass la stretga relaziun denter treis pols:

¹⁸ L.A. Vaskovics, Religionssoziologische Aspekte der Sozialisation wertorientierter Verhaltensnormen, en: Internat. Jahrbuch für Religionssoziologie, 1967, Carnet 3, pg. 114

¹⁹ Max Weber, Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus, en: Gesammelte Aufsätze zur Reliionssoziologie, Tübingen 1963⁵.

²⁰ Kibernetica ei in pugn da vesta che vegn risguardaus oz pli e pli buca mo ellas scienziass naturalas ni matematicas, mobein era ellas scienziass socialas. Ella punctuescha specialmeins la dependenza ed influenza vicendeivla dils elements en in sistem. Tochen uss er'ei moda da risguardar per exempel igl effect da $A \rightarrow B \rightarrow C$. La kibernetica vul engartar e punctuar la relaziun $A \rightleftharpoons B$

etc. Per exempel l'experiencia dil carstgaun primitiv (ni gruppa primitiva) cun siu contuorn (tun e cametg) (A) fa tema e lai crer el vid la pussonza pli gronda (B). La cardientscha en quella ha per consequenza in cert ritual (C). Facticamein eis ei pli cumplicau che las relaziuns presentadas sulettamein per indicar la direcziun.

Quei ch'ei primarmein e directamein dau cura ch'il carstgaun sededesta spirtalmei, ei igl «extern», ni «contuorn», in «Super-mund» che fa impressiun e tschenta damondas. En quei process dad in sedestadar spirtal (il tudestg schess: Bewusstseinswerdung) auda igl individi las damondas ed emprova da rispunder. Quellas rispostas ein nuot auter ch'in empruar da vegnir a fin cun quei «contuorn». Max Weber plaida d'ina «raziunalisaziun» el senn da «dar uorden» ni da «structuras intellectualas» che dattan la pusseivladad da s'orientar. Joachim Matthes ha integrau quels patratgs da Weber en siu studi e di: «Auf der geschichtl. ersten Stufe dieses Prozesses besteht die 'Rationalisierung' menschlichen Handelns darin, dass gewisse Komplexe der Welterfahrung und Weltbegegnung sakralisiert und so einem geregelten Umgang zugänglich gemacht werden»²¹. Certas valetas vegnan attribuidas a loghens, spazis, objects, persunas, acziuns e funcziuns, eveniments etc. Quei attribuir da valetas positivas savess ins numnar in «sacralisar dil mund». «Quella sacralisaziun dil mund dat al carstgaun in plaz en quei mund; ella schenghegia pusseivladad da s'orientar. En quella sacralitad (sistem da valetas) entscheiva il carstgaun – era sch'el crei dad esser menaus dil bien maun dils dieus – a surventscher e reger il mund»²². Enten sacralisar quei mund, dominescha il carstgaun el. Sin mintga scalem cultural gudogna el in'atgna pusseivladad d'interpretaziun e dominaziun da quei mund e ses problems. Il maletg da siu Diu corrispunda per ordinari al scalem intellectual-cultural da sia gruppa sociala.

Pér entras la risposta – che consista en in sacralisar, q.v.d. scaffir in sistem da valetas – sill'experiencia fatga cul «contuorn» (sil plidar ni serevelar da Diu ni dils dieus) entscheiva religiun instituzionalisada sin fundament dad in consentiment dalla gruppa tier certas valetas. Las observaziuns dils etnologs confirman quei. Dil sistem da valetas vegnan normas deducidas. Quellas creeschans dretgs ed obligaziuns ch'ein unidas cun certas posiziuns socialas. In sistem da rollas che ston vegnir giugadas vegn instituzionalisaus. Reglas da giug vegnan scaffidas. Ellas descrivan co las rollas ston vegnir giugadas.

Dus mecanissem – numnadamein la socialisaziun (ni educaziun) e la controlla sociala entras ils purtaders dall'educaziun – procuran che la generaziun giuvna vegni introducida ellas structuras existentas e ch'ils gia

²¹ Joachim Matthes, e.l.i., pag. 92.

Mira medemamein: G. Mensching, Soziologie der Religion, Bonn 1962², pg. 31–71.

²² Lutz Hoffmann, Die Hoffnungslosigkeit des Sakralen in der modernen Gesellschaft, en: Katechetische Blätter, München 1970, Carnet 8, pg. 451.

introduci (educai) sedeportien tenor las valetas fundamentalas. Nus savessen resumar cun in citat da L. Hoffmann: «En vesta al caos ei il sacral fundaziun e possibilitaziun in summa da scadina societad e cultura. Il caos ei negina categoria sociologica²³, aschia che la sacralitad che seconstituescha sco siu vis-a-vis ei identica culla societad, quei vul dir, ella ei il principi intern da sia structura. Ella creescha orientaziun ed identitad, gida ad ina stabilisaziun normativa digl agir social e metta aschia il fundament per in viver communabel regulau denter ils carstgauns. Paregliau cul profan salva il sacral quella funcziun, fuorma denton in'atgna instituziun e daventa religiun en stil classic»²⁴.

Secularisaziun – Desacralisaziun ni Sacralisaziun sin in scalem pli ault dalla schientscha humana?

Fürstenberg vesa la secularisaziun en connex cul fatg da midadas²⁵. Tenor Dahrendorf vegnan midadas socialas promovidas tras il conflict social²⁶. Adina exista puspei – zuppadamein ni aviartamein – ina tensiun denter «vegl» e »niev». Quella divisiun en duas parts (vegl e niev) vegn creada entras novas experiencias cul «contuorn» e sentupadas el «contuorn»²⁷. La grondezia d'ina religiun ni instituziun in summa consista en sia habilitad da s'adattar a quei che semida e buca senz'auter el resister allas midadas. Denton per ordinari schai cheu il prighel d'in svilup en proporziun cuntraria. Pli gronds ch'il sistem religius daventa, tonpli levamein sa el sedispensar da s'adattar al «contuorn» che semida²⁸. Scadina pussonza instituziunalisada retscheiva aschia cul temps tratgs conservativs. Ils conflicts neschan ord il fatg dil svilup e progress dil contuorn dad ina vart e l'interpretaziun stagnada dil sistem da valetas instituziunalisau. Cun interpretaziun stagnada manegiel jeu quella che suonda la devisa: «Per omnia saecula saeculorum!».

²³ Categorias sociologicas vegnan formadas sin fundament dad ina ni pliras qualitäts communablas. Tiel caos ei quei buca pusseivel.

²⁴ Lutz Hoffmann, *Das Sakrale in der modernen Gesellschaft*.

²⁵ F. Fürstenberg, *Religionssoziologie, Soziologische Texte 19*, (Introducziun) Neuwied 1970², pg. 17.

²⁶ Ralf Dahrendorf, *Gesellschaft und Freiheit*, München 1961, pg. 109.

²⁷ Il scribent spera ch'il lectur hagi gia percurschiu ch'ei seigi manegiau dapli cun «contuorn» che mo casas, praus e pradas etc.

²⁸ Lutz Hofmann, *Anpassung-Rettung oder Verrat der Kirche*, en: *Katech. Blätter*, München 1970, *Carnet 2*, pg. 72

En tala situaziun daventan ils members d'in sistem tec a tec jasters e la confidanza ell'instituziun sesminuescha. Il sistem piarda la forza da concuorer. Il singul vegn denton stimulaus entras las offertas da siu conuorn. Hoffmann manegia: «Indem der Mensch mit seinem Verstand den immanenten Gesetzmässigkeiten seiner Lebensbereiche auf die Spur kommt, nimmt sein Begreifen und Gebrauchen rationalen Charakter an. An die Stelle der ontologischen tritt die funktionale Bewertung; die Dinge und Verhältnisse werden relativiert unter dem Nützlichkeitsgesichtspunkt».

Enstagl la legitimaziun da «sura» entscheiva quella digl «intern» a funcziunar. Las normas dominontas e las ideas ellas differentas spartas dallas instituziuns, sco per exempel dalla economia e politica, vegnan legitimadas en moda raziunala e piardan lur relaziun intima culla sfera religiosa transcendentala e sia hierarchia da valetas.²⁹

La raziunalitad surpren la funcziun dalla sacralitad ch'era principi digl uorden. Ins savess esser tentaus da veser quei fatg sco enzatgei negativ, sco raziunalissem, da pugn da vesta religius anora sco ina sperdita. Jeu persunalmein vesel quei auter. Jeu hai gia fatg attents da definir religiun ord la relaziun denter treis pols. Da leu anora pér sai jeu giudicar, schebein la secularisaziun d'in cert temps sa vegnir capida sco sperdita dil «religius». L'interpretaziun ni «sacralisaziun raziunala» d'in contuorn – numnada savens secularisaziun – sa esser mo gradualmein outra che quella da temps dad auter scalem cultural.

Igl uorden legitimau entras ina sacralisaziun meins raziunala ha stuiu vegnir acceptaus en obedientscha digl individi. El basava senza resalvas sil-la renconuschientscha dalla revelaziun³⁰ ella quala grazia ed acziun divina semanifestavan. Aschilunsch ch'il carstgaun ha ussa survegniu enconuschientscha dallas leschas internas da sia veta – era sche quella ei aunc minima –, eis el daventaus habels da capir e scaffir uorden buca mo sin fundament da submissiun, mobein dall'autonomia da siu intelletg.³¹ La veglia structura da sacralitad ha piars cheutras en muntada. Il «raziunal» ha dau dinamica alla societad. Quella dinamica s'exprima en in encurir senza paus da migliurar la situaziun sociala e da far progress. Tuttas spartas dalla societad ein vegnidas tschaffadas da quella evoluziun. «Das Sakrale war solchem permanenten und raschen Wandel nicht gewach-

²⁹ Peter Berger e Thomas Luckmann, Die gesellschaftliche Konstruktion der Wirklichkeit, Stuttgart 1969, pg. 63.

³⁰ Seigi lu revelaziun naturala (eveniments dalla natira) ni surnaturala (miraculas, bibla etc.).

³¹ Il «raziunal» ei buca da scumbigliar cun raziunalissem.

sen», remarca Hoffmann. Schebein ins sa trer ina tala conclusiun ughegel jeu struschamein da dir. Jeu tendeschel plitost da snegar ella, perquei ch'ins sa constatar en autras epocas dalla historia semegliants process che vegnan interpretai en favur dil sacral. Forsa che pér temps futurs engartan il sacral da nossa secularisaziun.

Igl ei bein da conceder che tendenzas raziunalas (ni cuort: la raziunalitad) lain nescher novs systems ni hierarchias da valetas e cun els era novs purtaders dalla socialisaziun ni educaziun. Ils pensums dalla schinumada societad religiosa vegnan surpri dad autras societads buca numnadas «religiusas». Ina certa Baselgia daventa oz ina «subcultura». Ella piarda sia muntada³². Quei ei la conclusiun la pli maneivla e sco ei para era la pli logica. Mo eis ella vera? Sco quei ch'igl ei necessari da reveder la definiziun dil sacral, per capir endretg la secularisaziun, savess era ina tala revisiun dalla definiziun da quei ch'ei veramein «Baselgia»³³ mussar danovamein con actuala ch'ella ei. En quei connex fuss ei interessant da studegiar pli profundamein la hipotesa che Moberg ha formulau per l'America (secularisada): «In motiv essenzial per la gronda carschen dalla Baselgia americana en nossa generaziun schai ella secularisaziun permanenta dalla societad americana»³⁴.

³² F.H. Tenbruck, Die Kirchgemeinde in einer entkirchlichten Gesellschaft, en: D. Goldschmidt, F. Greiner, H. Schelsky, Soziologie der Kirchgemeinde, Stuttgart 1960

³³ Las veras structuras essenzialas dalla Baselgia cristiana fussen nuot en prighel.

³⁴ David O. Moberg, Die Säkularisierung und das Wachstum der Kirchen in den USA, en: Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie, 1958, carnet 3, pg. 430–437.